دووماهیک

ژ بۆ دەستڕاستییەك (حقیقة) ب سەر بێژنگا مە بکەڤت، د دابێشا خوەیا بۆری دە ناڤبەین ناڤبەین مـن ڕێکا گەنگەشـەیێ بەرانبـەری بیرو ڕایـێن جوداجـودا چ خویـانی و چ بیـانی گرتییـە. نائێتـە مانـدەلاکرن وێ گەنگەشـەیێ گەلـە ئـەنجامێن ئـەز گەهشـتیمێ ب ڕەنگـەکی وەسـا بژالـە کرینە،کو دەستنیشانکرنا وان ل بەر گەلە خوانـدەواران نـە ب سانەهی بت. ژ بـەر هنـدێ ئـەز دێ د چەند خالەکێن ژێری دە وان ئەنجامان ب کورتی ڕۆن وئاشکەراکم:

١- ژ بـەر ب هـەڤ نەکـەڤتنا دیرۆکڤانـان ل سـەر باوەرەکـا سەرڕاسـت وچـەپبڕ ل دۆر وەلاتـێ کرنـا بەڕکان یان مـەحفووران بـۆ جـارا ئێکـێ لێ سـەرهلدایی؛ هـەر وەکهەڤییـەکا د ناڤبـەرا نەخشـێن مللەتێن جودادە هەی، من ب جیرانییێ و دان وستاندنا بازرگانییێ ڤە گرێداییە، بـێ ئـەز ماکا سەرەکییا ئەو نەخشە ژ ڕێڤـە ژێ دەرکـەڤتین دەستنیشان بکم. دیسا ژ بـەر هنـدێ، تـێ هەیـە سەرهلدانا پیشەی ل گەلەك جهان و د هنـدەك سـەردەمێن نەهەڤبـەردە، و بـێ ئـەو سـەرهلدانە ب کارلێکرنا هەڤ بووبن، ب تشتەکی دوور نەئێتە دانان.

٢- سروشـتێ دەڤـەرا کرنـا بـەڕکان تێـدە ب چـرا، ڕەنگـێ خـوە داییـیە ڕووبـارێ بـەڕکێ. ئەڤـەژی ژ نەخشکرنا هندەك ئەندامێن لەشێ گیاندارێن مالی و ژ نەخشکرنا دەستچێکرییەکی خومال مینا شەی دیار دبت. زێدەی چەندا بۆری، داجڕاندنا (حشر) ڕەنگـان ب ڕەخێـك ڤـە، بـێ نـاڤبڕ و بـێ ل سەر دەستوورەکا بژارتی ئەو ڕەنگە بێنە ڤاڤارتن، دزڤڕتە سەر سادە وساکارییا بەڕککەران.

٣- ئەز دوور نادانم کو هنـدەك نـەخش هیمـا بـن. لێ ئـەز دەستنیشـانکرنا وان هیمایـان ب ناسـکرنا ژێـدەرێن وان و زانینـا ڕەوشـا جڤـاکی وڕووکـارێن ئـەو نەخشـە ب هێڤێنـێ وان مـەیین و د بـن سیبەرا وان ڤە گوهۆڕین ب سەردە هاتی، دهلاویسم.

فەرۆز و دەهمەن

١ – یێن من چاڤپێکەفتن د گەل کری ئەڤەبوون:
*– عەیدێیا رەشۆیێ کرۆبالی (ژییێ وێ بێژە ٦٠ سالن)، بەرمالییە (ربة بیت)، سەیزار (گوندەکە دکەفتە دەشتا دوبانێ رۆژئاڤای قەزا سێمێلێ، ١٩٨٥/١/٢٠
*– دیوانا کەریمێ تەهای (ژییێ وێ ژ ٧٠ێ ویڤەیە، بەرمالییە، سەیزار، ١٩٨٥/٣/٨
*– خەزالا گولۆ (ژییێ وێ ژ ٧٠ێ ویڤەیە)، بەرمالییە، سەیزار، زڤستانا ١٩٨٧(پشتی سەرهلدانێ ب سالەکێ یان دوویان چۆ بەر دلۆڤانییا خودێ).
*– مەلا محەمەد ئەمینێ عەبدلحەمیدێ کێستەرەشی (ژییێ وی بێژە ٦٥ سالن)، مەلایێ (سەیزاری)یە، سەیزار، ١٩٨٩ /٣/٤ (٥ /١٩٩١/١٠ێ چۆ بەر دلۆڤانییا خودێ).
*– عەمەر کۆچەر (ژییێ وی ژ ٩٠ێ ئەڤراز بوو، چاڤێن خوە ل سەر کۆچەراتییێ ڤەکربوون وسێ بارێن ژییێ خوە ب کۆچەری بوارتبوون، رۆژا ١٩٨٩/٣/٧ێ چۆ بەر دلۆڤانییا خودێ)، سەیزار، ١٩٨٩/٣/٥
*ـ جەمال ئیسماعیل عەبدوللا بێدوهی (ئەڤە بیست و پێنج سالە کارێ وی کرین و فرۆتنا بەرکانە.گۆت من بەرك هەتا (٥٥) هزار دینارێن عیراقییێن کەڤن (هەر دینارەکا کەڤن بەرانبەری (١٥٠) دینارێن نوکەبوو) فرۆتییە، ژ گۆتنا وی مالا دێوالییێ سەعید ئاغای بەرکەك هەبوو ب (٧٥) هزاران هاتە فرۆتن، ئێکێ دگۆتنێ عەبووزێدێ گەودا خەلکێ وانێ بوو کری)و عەبدوللا ئیسماعیل عەبدوللا بێدوهی (ئەڤە پازدە سالە کارێ وی کرین و فرۆتنا بەرکانە)،دهۆك،٢٠٠٤/٦/٢٦و٢٠٠٤/٨/١٤
٢ – پسمامێ منێ ئەندازیار و ئەدەبدۆست ((سمایلێ براهیم)) دەستێ هاریکارییێ بۆ من درێژکر، ئەو ژێدەرە هەمی، زێدەی رۆنکرنا چەند پێناسەکان بۆ من بەردەست کرن، سوپاسگوزارییا وی دکەم ل سەر وێ هاریکارییێ.
٣ – گەڤەر؛ دەڤەرەکە دکەفتە رۆژهەلاتی وانێ، نێزیکی سینۆرێ ئیرانێ.
٤ ـ مسعود رحیمي: ((بافندەء کرد، نقاش ذهن خویش))، تهران:(میراث فرهنگی کشور) چاپ ١، (١٣٧٦ هـ. ش)، بپ٣٤
٥– د. حسین هداوي. ((النسیج السجادي)) مجلة فنون عربیة، مجلد (٢)، العدد (١)، سنة (١٩٨٢)، بپ ١٠٧
٦– ژێدەرێ بۆری، بپ ٩٦
٧– ژێدەرێ بۆری، بپ ٩٦

٨ – مجلة التاريخ العلمي. ((حكاية البساط السحري)). ترجمة يعقوب أبونـا)، مجلـة آفـاق عربيـة، السـنة الثالثـة عشرة، آذار، سنة (١٩٨٨)، بپ ١٠٥.

٩- ژێدەرێ بۆری، بپ ١٠٥، ١٠٦

١٠ – ئەرتۆشی: هەڤدە ئووجاخن، هێلینا وان یا بنیاتی گەلییێ ئەرتۆشیێیە ل هەکارێ، بەری شێست سـالەکان هۆسا کۆچەربوون ژینا وان ل سەر خودانکرنا کەوالی بوو، ل دووچەرا پـەزی ئیلـۆنێ یـێن گـەرۆك قەسـتا گەرمیانێن خوە ل زاخۆ و دەشتا دوبانێ ل ناڤ سلیڤانەیان و شێخان و دهۆك دکـرن، گـولانێ (هـەیڤا پێـنج) سنگێ خوە ددانە زۆزانێن خوە ل دەڤەرا هەکارییان و وانێ. سالا ١٩٢٦ێ دەمێ عیراقێ وتورکی سـینۆرێن خوە ڤەبرین، چەندەك مانە ل عیراقێ وباراپتر مانە ل تورکی، یێن مایینە ل عیراقـێ کۆچـەراتی هـێلان، ل سێمێلی و دهۆك وشێخان وزاخۆ ئـاکنجی بـوون. هـەر هەڤـدە ئووجـاخ ژی ئەڤەنـە: ئەرتۆشـی، هاجـان، شەرەفان، مەهمەدان، گەودان، زێدك، زێوکی (ئەڤە گەرۆك بوون)، ژیرکی، قەشووری، شـیدان، گراڤییـان، ئالان، ئێزدینان، مام خوران، خاڤشتان، مەهمەدپیران وخەلیلان (ئەڤە ئاکنجی بوون)..

١١ –برێنە د. حسين هداوي ((النسيج ألسجادي))....، بپ ٩٥-٩٦

١٢- مسعود رحیمي: ژێدەرێ بۆری، بپ ٦٤

١٣ – تۆڤی خەلکێ گوندێ ((تۆڤێ))نە. ((تۆڤێ)) دکەفتە دەڤەرا چەلێ ل هەکارێ. سەرشـەڤێن مشـەختێن وان خوە ل گوندێ ((گرکا)) ل ناڤ بەرواری بالا – دوباری خەلکێ گرکا تۆڤی بوون کەتا مایی بریفکـی بـوون – وبامەرنی و دهۆك ومووسل دابوون. نهۆ ژی دهۆك وموسل تۆڤی تێدەنە.

١٤ – خەلکێ ((پیرۆس)) و ((باتە)) و ((هەمکا)) نە؛ سێ گوندن دکەڤنە دەڤەرا ئەلکی (بێشـەباب) ل وەلاتـێ هەکارییان. مەلا محەمەد ئەمین کورێ مەلا عەبدلحەمیدێ کێستەرەشی گۆت: ((بەری پازدە شـازدە سـالەکان هۆ ئەز ب سەرادان چۆمە وەلاتێ هەکارییان، گوندێن ناڤبری هەمی من دیتن. ل پشتا گونـدێ ((باتـە)) ئـەز چۆمە سەر گۆرا مەلا حسێنێ باتەیی، شوورها زیارەتێ وی تەژی مەنجـەل وسـەماوەر وئاغلـەویك وقـازان و تاستێن کەڤن بوون. بەری ئەز پرسا ئەگەرا مانا وان قاف وقۆتان د شوورها زیارەتی دە بکەم، ئێکـی گونـدی گۆتە من: ئەڤە هێژ ئەو تشتەنە یێن کۆچەران ب رێکا چۆنا دەشتێ یـا دووماهیێ‌ڤـە ئەمانـەتی مـەلا حسـێن کرین. کەس نەوێرت دەستێ خوە درێژ بکتێ وخودان ب خـوەژی پشـتی ژ زۆزانـان بـوویین و ڤەقـەتیایین، ئێدی لێ نازڤرن!!)).

١٥ – مسعود رحیمی: ژێدەرێ بۆری، بپ ٣٦

١٦ – دولف رایسر: ((بين العلم والفـن)). (ترجمـة سـلمان الواسـطي)، بغـداد: دار المأمون للترجمـة والنشـر ١٩٨٦، بپ ٣٦ و٣٧.

١٧ – ناثان نوبلر: ((حوار الرؤية)). (ترجمة فخري خليل)، بغداد: دار المأمون، ١٩٨٧، بپ ١٥.

١٨ – د. نبيل الحسيني: ((منابع الرؤية في الفن)). المركز القومي للثقافة والعلوم، ط١، ١٩٨٢، بپ ١٤٥

١٩ – برێنە: د. نبيل الحسيني: ((منابع الرؤية في الفن))......، بپ ١٦١،١٦٠ب دەستکاری

٢٠ – ژێدەرێ بۆری، بپ ١٦١ ب دەستکاری

٢١ – بهايێ بەرِكا كێم نەخش خوە ل سەد ديناران وێڤە ددت يا پرِنـەخش خـوە ل دو سـەدان وێڤـە ددت، ژ خوە ئەگەر كرار و دەستخەتێ وێ تەنك و هوور وقوتايى بت ونە رِاشكەستى (رِەنگ كەڤن) بت، و تـەختێ وێ شينەكى تارى يان سۆرەكى قورمز بت و نەخش هووربت، تێ هەيە خوە ل پێنج سەدان ژى بدت.(ئەڤـە هنگێ بوو دەمێ دينار سێ دۆلار و تشتەك، بەرى سەددام خوە ل ئيرانێ بدت و ب سەر كوێت دە بگرت. پاشێ ئەڤ سەد دينار و پێنج سەد ديناره بوونە پێنجى و پێنج هزار و حەفتێ و پێنج هزار نەمازە پشـتى دينـارا عيراقى شكەستى و هاتييە رێزا پێنج فلسى و دەهـ فلسى)

٢٢ – ئەڤ باوەرە ب هێڤێنێ دو فەرمۆدەيێن پێغەمبەرى (س)مەييە. فەرمۆدەيا ئێكێ دبێژت:((ملياكەت ناچـنە د وێ مالێڤە يا پەيكەر يـان تەسـم تێڤـە)) يـا دويـێ دبێـژت:((يـێ نيگـارەكێ بكێشـت (مەبەسـت نيگـارێ گيانداران) رِۆژا قيامەتێ دێ ئێتە تەكليف كرن كو رِوحێ بدتە بەر وچوجا نەشێت رِوحـێ ژى بدتـە بـەر)) برِێنــە: د. يوســف القرضــاوى: ((الحــلال والحــرام في الاســلام))، المكتــب الاســلامي، ط٧، ١٩٧٣، بپ ٩٨،٩٧.